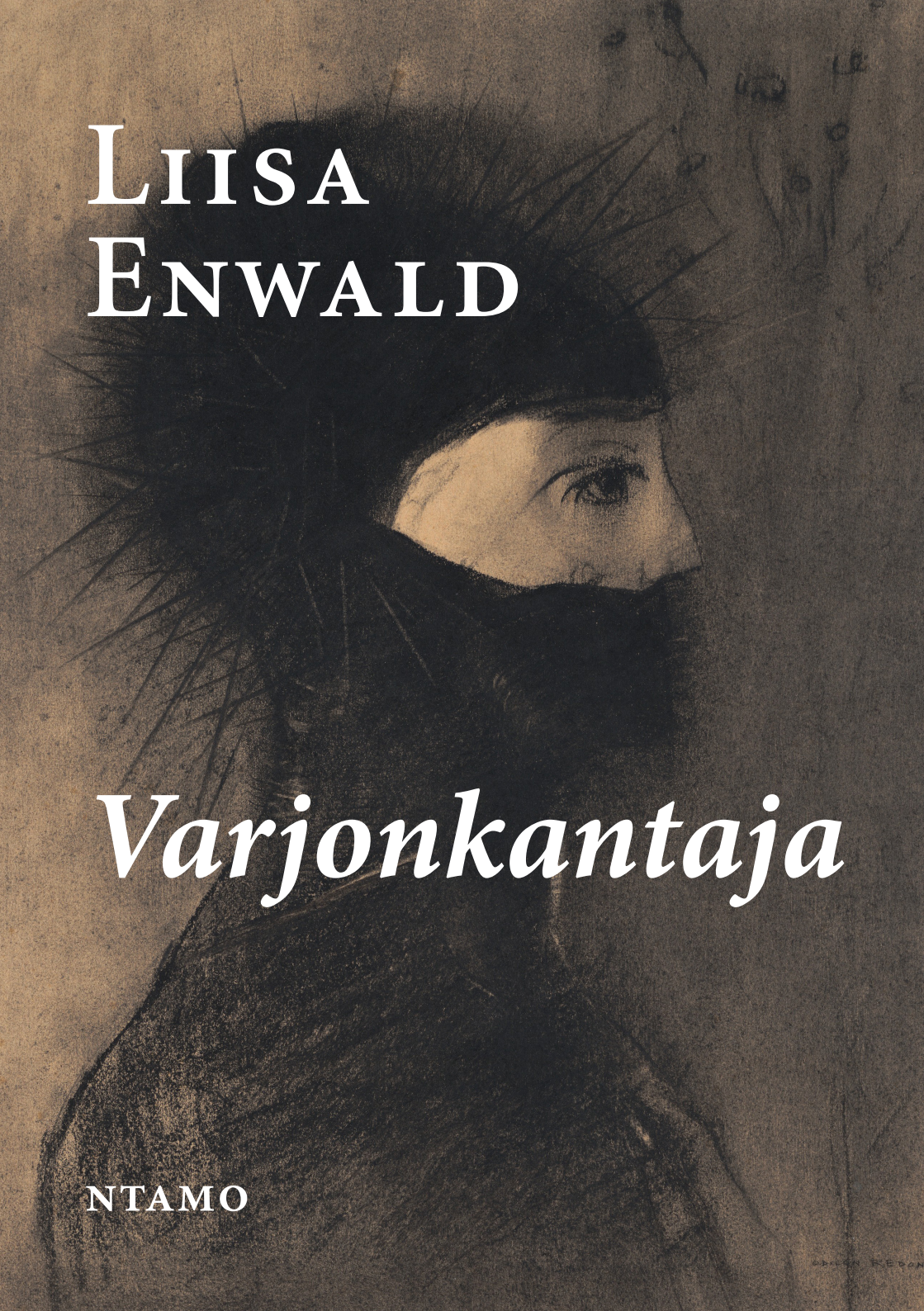

LIISA
ENWALD

Varjonkantaja

NTAMO

Varjonkantaja

Liisa Enwald
Varjonkantaja

Esseitä

NTAMO
Helsinki
2019

© Liisa Enwald 2019
ISBN 978-952-215-789-8

ULKOASU & TAITTO
Göran de Kopior

KANNEN KUVA
Odilon Redon, *Armure* (1891), hiili ja liitu, 50,7 x 30,8 cm,
The Metropolitan Museum of Art, New York

VALMISTAJA
BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

2019
ntamo
www.ntamo.net

I

OUDESTI TOTTA

Jossakin minua odottaa ystävä, sitä tietämättään.

Jossakin joku minua, ystäväkseen.

MARKKU ENVALL

1.

Keskieuropalainen nuorisokuoro konsertoi kotikaupungissani, kun vietän ensimmäistä ylioppilaskesääni. Vieraat on kutsunut oma kuoroni ja heidät on majoitettu seurakunnan vastarakennetulle kesäkodille suomännikön reunustaman lammen rantaan. Mitä he esittävät, en muista enää yli viidenkymmenen vuoden jälkeen. Mutta sitäkin selvemmin tytön, joka laulaa alttoa antautuneesti eturivissä. Mustanpuhuvat silmät katsovat keskittyneesti johtajaan, otsan kaari on rauhallinen ja pitkä tukka kammattu siitä taaksepäin. Olkapäällä käväisee joskus paksun poninhännän suortuvia. En voi irrottaa katsettani hänestä, ja mieleeni iskee halu, lähes vaatimus mennä väliajalla hänelle juttelemaan. Se hämmästyttää, sillä en yleensä ilmoittaudu oma-aloitteisesti ja spontaanisti edes kenellekään suomalaiselle.

Vihdoin väliaika tulee, ja kuoro alkaa parveilla hiukan hermostuneena laulukorokkeen lähellä. Jotkut meistä astuvat jo rohkeasti tulokkaita päin, alkavat puhua saksaa tai englantia, jopa halaavat, vaikkei se tuohon aikaan ole tapana ainakaan tässä maassa. Myös minun pitäisi, nyt jos koskaan! Otan askelen tyttöä kohti, mutta toinen askel vetää taakse: enhän kerta kaikkiaan voi tehdä mitään näin uskaliasta.

Mutta minun on voitettava itseni, sillä vaisto sanoo, ettei minua tällä kertaa torjutakaan. Sitä paitsi vieraanani on alkukesällä ollut baijerilainen kirjeystävä, jonka kanssa olen rohkaistunut käyttämään saksaa, vieläpä enemmän kuin siihen asti suomea ikäisteni parissa. Meitä, kuoron emäntä- ja isäntäväkeä, on evästetty, että olisi hyvä kutsua muun maan laulajia myös koteihin kylään. Entäpä jos, entäpä jos kutsuisin tämän tytön, käy mielessäni. Äiti varmaan keittäisi hänelle vähintään päiväkahvit. Saan ajatuksesta rohkeutta suuni avaamiseen.

– *Oh-oh, vielen, vielen Dank*, ilahtuu puhuteltu. Ja katsoo minua sen näköisenä, ettei kysymys ole vain muodollisesta kiitoksesta. Tove-reilleen hän hehkuttaa käsiään levitellen: – *Ich bin eingeladen!* ("Minut on kutsuttu!") Ilmeisesti siis muut eivät ole vielä saaneet kyläkutsuja.

Konsertti jatkuu, mutta minun ajatukseni on jo tulevassa: siinä, mitä olen tällä itsenikin yllättäneellä eleellä järjestänyt.

Illalla pyöräilen kuoron majapaikkaan, jossa on tarjolla tee- ja keskusteluhetki sekä meille että vieraillemme. Uusi tuttavani tulee jo ovella vastaan, ja asetun hänen viereensä pöytään. Nyt saan selvän hänen nimestään: Uta. Ja kotipaikasta, joka on Hampurin lähellä. Muitakin "pareja" näyttää kuoroista muodostuneen. Olen ulkoisesti, niin kuin ei mitään, mutta sisällä hehkun: nähkää nyt, että minullakin, minulla erakolla, on täällä kaveri.

Virallisen ohjelman päätyttyä Uta pyytää minut kävelemään lammelle. Mukana on tummatukkainen poika, hänen ilmeinen kaverinsa, ja yritämme soutaakin, mutta kun en pysy airoissa ollenkaan niin kuin järvimaan asukkaalta odottaisi, poika kyllästyy ja valitsee lentopallon. Myös me tytöt rantaudumme ja alamme kiertää lampea jalkaisin. Polku upottaa lähes joka askelella, vieressä tuoksuu karu ja totinen kainulaissuo.

– *Oh, wie wunderschön!* Uta henkäisee. Surumielisyyden ja askeettisuuden ystäviä hänkin, päättelen.

Jatkamme tutustumista kysymyksin.

– Miten sinä asut? – Äitini kanssa kahden. – Niin minäkin. – Isä kuollut, eikä sisaruksia ole. – Ei minullakaan.

Yhtäläisyyksiä paljastuu koko ajan. Molemmat harrastamme musiikin lisäksi kirjoitusta, lukemista ja piirtämistä. Pidämme ajattelusta, pitkien kirjeiden vaihtamisesta, pohdimme olemisen perusasioita mieluiten paperilla.

Seuraava kysymys koskee ikää. Ilmenee, että hän on kaksi vuotta minua nuorempi, mutta – mikä hätkähdyttävintä – syntynyt saman kuun samana päivänä. Kaksosuus on meille oudosti totta.

Nyt on jo aivan selvää, että ruvettaisiin kirjeenvaihtoon, kun kuoro on palannut Hampuriin. Se jatkaisi ystävyyttä, kenties tavalla, josta suullinen keskustelu ei antaisi kuin hennon aavistuksen. Eikä saksan verryttelykään olisi hassummaksi, ajattelen.

Ja kirjeisiin ryhdytään. Mutta sitä ennen pyöräilen kesäkodille joka ilta sen viikon ajan, kun kuoro on kaupungissamme. Viidentoista kilometrin polkemista vauhdittaa outo tieto, että perillä joku odottaa minuakin. Jossain välissä Uta vierailee kodissani, ja äiti ihastuu hänen kohteliaisuuteensa ja tyyneyteensä. Hän ottaa meistä valokuvan sen koulun takametsässä, jossa asun. Särmäinen kivi, siihen nojaamassa vaalea suomalainen ja tumma muun maan tyttö, toisella popliinipalttoo, toisella harmaa käsinkudottu villatakki. Katseista välittyy rauhaa ja yhteyden iloa.

Kirjekeskustelussa syvennyttään elämän perustaviin asioihin, enkä voi kuin ihmetellä, miten kiinnostavasti pohdiskeleva filosofi tämä vasta 17-vuotias on. Hän kirjoittaa pientä mutta huoliteltua käsialaa. Se täyttää A4-kokoisen sivun, toisen ja kolmannen – aina kaksinumeroiseen lukuun asti. Saksalainen perusteellisuus näkyy aloituksissa, joissa muutamana tervehdys- ja anteeksipyytelylauseen jälkeen pyritään määrittelemään kulloisissakin pohdinnoissa tarvittavat käsitteet. Keskustelu on jotain aivan muuta kuin se, mihin olen tottunut joidenkin muiden ulkomaantyttöjen kanssa. Käsiteselvitykset saavat tosin joskus hämmennyksiin, kun en tunne saksan kielen vivahteita syvätasolla. Niinpä luon myös uusia termejä, sillä logiikalla, jonka olen toisen kielestä oppinut, ja tämä kommentoi: ”Välistä unohdan aivan, ettet ole saksalainen.” Minä taas en sitä unohda, vaan valmistelen maratonpohdintani monivaiheisesti: ensin suttuversio konseptiarkille, toisessa kädessä sanakirja, sitten

kohti yhä siistimpää kynänjälkeä ja lauserakennetta, kunnes työn tulos on valmis työnnettäväksi isoon ruskeaan kirjekuoreen. Kun saan sen vihdoin tehdyksi, olo on kuiviinpuristettu. ”Tyhjensin itseni taas Utan kirjeeseen”, raportoin päiväkirjaan. Valitettavasti en ota kopioita tyhjentyimisistäni – vielä silloin.

Pohdimme uskon, tekojen, vapauden ja kärsimyksen ongelmaa monien kymmenien kirjeiden verran. Sukellamme – saksalaisen johdolla – keskieuropalaisten teologiin ajatuksiin, suhteutamme niitä omiimme. Tietysti tulkitsemme myös *Raamattua*, ja osoittautuu, että luterilainen vaikka onkin, Uta edustaa monissa asioissa suurempaa vapaamielisyyttä kuin minä – tai muut suomalaisseurakuntalaiset, joiden körtti- ja lestadiolaistaustat saavat torjumaan tanssimisen, kasvojen meikkaamisen, joskus naurunkin.

Ystäväni on vasta lukiolainen, minun käydessäni yliopiston ensimmäistä vuotta. Hän toimittaa koulunsa lehteä, josta näkyvät jo vasemmistolaisuuden nuorison uudet ajatukset. Saan lehden näytelnumeroita, niin kauan kuin kirjeenvaihtomme kestää. Puran hänelle kriisiä, jossa elän muutettuani pienestä maaseutukaupungista Helsinkiin. Mutta kriisi tulee hänellekin, häiriö, jota hän kutsuu hermoromahdukseksi suomennettavalla nimellä. Sellaista podemme yhtä aikaa, ja sen kestäessä lähetämme ensimmäiset syntymäpäivälahjat toisillemme. Toipuminen on hidasta, mutta niin varmaa, että hän jatkaa taas koululehtensä tekemistä, ja myös minä voimistun, tosin joudun keskeyttämään germaanisen filologian opintoni, jotka aloitin paljolti tämän kirjeenvaihdon vuoksi. Mihin ammattiin suuntautua, askarruttaa molempia. Hän tähyää kirjastovirkailijan, opettajan tai sosiaalikasvattajan uraa, minä yhä psykologin, vaikka ammatinvalinnanohjaaja on torjunut järjestömänä moisen haaveen. ”Yliopistossa ette tule menestymään”, hän sanoo. ”Eikä tuolla luonteella psykologiksi. Ette pysty kohtaamaan ihmisiä.”

Ystävyyskämme elää muutaman vuoden kirjeiden varassa, kunnes lopulta haalenee. Erkanemisvaiheiden kuvaaminen ei kuulu tähän, mutta parhaina vuosinaan ystävyys oli molemmille pyhää ja sen osin sattumanvarainen syntyminen suuren ihmetyksen aihe.

Sittemmin olen törmännyt vastaaviin tapauksiin montakin kertaa. Utan kohtaaminen on näistä ehkä perustavimpia ja syvimpiä, mutta aina silloin tällöin sattuma tuo vastaan jonkun, jonka läsnäolosta tai silkasta katsomisesta vaisto sanoo: tämä on totta, tämä koskettaa, vaikkei sen pitemmälle johtaisikaan. Tosin aina ei tiedä, tunteeko toinen osapuolikin samoin, se jää ehkä arvoitukseksi ikuisesti, mutta toisinaan paljastuu pitkän ajan kuluttua, että kyllä hän on tuntenut. Selittää tätä rakastumisella, telepatialla tai muulla mystiikalla on helppoa, mutta ei vie perille: siihen, että pelkässä hiljaisuudessa, äänettömässä kontaktissa, joka tapahtuu ulkopuolella kaiken ”normaaliseurusteluun” kuuluvan näperrysspuheen, voi olla ihmissuhteen ydin. Vaikeneva kohtaaminen. Sen kokijana ja hyväksyjänä en ole yksin. Hiljaisuustutkija Hannele Koi-vunen sanoo: ”Kahden ihmisen syvin keskustelu – piste pistettä vasten – käydään äänettömästi hengityksessä ja läsnäolossa.” Ja ohjaaja Pirjo Honkasalo radiohaastattelussa (28.2.2018): ”Katsoa ihmisen sisäiseen hiljaisuuteen: siellä olemme yhtä.” Siellä hän toteaa olevan myös dokumentarismsinsa ytimen. Ja tämä kaikki unohdetaan, kun kohtaamisen todellisuudeksi mielletään vain kasvokkain tapahtuva keskustelu tai kehojen kosketus.

Kenellä ei olisi kokemusta etärakkaudesta. Se tapahtuu kaukaa, kenties koskaan tapaamatta toista osapuolta. Se oli minullakin nuoruudessa ja vielä pitkällä aikuisuudessa tavallisin – ja turvallisin – rakkauden muoto. Ryhdyin haaveilemaan jostain ihmisestä ja kuvitelmissa keskustelemaan hänen kanssaan. Vasta vuosikymmeniä myöhemmin saattoi huomata, ettei se ollut niin yksipuolista ollutkaan. Tällaisen kaukokosketuksen mysteeriä en nyt edes yritä ryhtyä selittämään.

Kirjeenvaihto on sanallista, mutta olemisen pohjia hipovana saattaa rinnastua äänettömään läsnäoloon. Moni uskoo ihmisten kohtaamiseen ja jopa ystävystymiseen ei vain kirjeiden vaan kirjojen avulla, sellainenkin, joka – toisin kuin minä – tunnetaan varsin puheliaana ja seurallisena, kasvokkaiskontakteissakin viihtyvänä. Taija Tuominen sanoo kirjoittamista kohtauspaikaksi, ”missä voimme katsoa toisiamme silmiin”. Ja Hannu Mäkelä *Valo*-teoksessaan: ”[...] minulle kirjoittaminen ja toisen tekstien lukeminen on usein tärkeämpää kuin ihmisen

tapaaminen kasvokkain. Jos mikä niin sana paljastaa ihmisen sisimmän, ulkoinen olemus ei ole sitä peittämässä.” Ajatusta voi jatkaa toteamalla, että ulkoisella olemuksella ja elehdinnällä ihminen voi peittää myös itsensä itseltään. Kirjoitetut sanat tulevat syvemmältä ja ainakin kirjeenvaihdossa hämmästyttävää kyllä kurkottavat suurempaan kohtaamiseen kuin niissä keskusteluissa puhutut, joissa esiinnyimme ulkonäön, vaateuksen ja miljöön kehystäminä – kätkeminä. Siksikin on suuri sääli, että perinteinen, hidas ja huolellinen, parhaimmillaan esseenmittaisiin pohdintoihin yltävä kirjeenvaihto alkaa tietokoneiden ja sosiaalisen median aikana näivettyä.

Kirjallisuus sentään säilyy, vähintään haluan uskoa niin, ja kohdata edelleen kaltaisiani myös kirjan sivuilla, oli kysymyksessä teoksen tekijä, kertoja tai joku sen henkilöistä. Ystäväksi voi sanoa myös kirjailijaa, jota ei ole koskaan kirjan ulkopuolella tavannut. Se, voiko hän pitää ystävänsä tuntematonta lukijaansa, ei ole yhtä selvää. Mahdollisesti siinä suuressa tuntemattomuudessa, johon hän tekstinsä suuntaa, eläinkin ystäviä, ellei enempää, niin kaksi tai kolme. Tuntematonhan Utakin minulle aluksi oli. Mikä oli se vetovoima, joka sai minut häntä konkreettisesti lähestymään? Vaistoaako kirjailija oman voimansa niihin joita ei kuule eikä näe, mutta jotka uppoutuvat hänen teoksiinsa yhä uudelleen? Myönteinen vastaus suhteellistaisi koko sen merkityksen, joka ulkoisella, aistittavalla hahmolla ihmisten kommunikoinnissa on.

Ehkä kysymys on pienestä, lähes näkymättömästä vihjeestä, joka saa tuntemattoman lähestymään toista ja toisen hyväksymään sen, vaikka tätä tietoisella tasolla vierastaisi. Suurilla ja tärkeillä asioilla on usein lähes huomaamattoman vähäinen alku.

2.

”Tätä on ymmärtäminen, sanoin, ja koko ajan linnut lauloivat pois päin” – osa Mirkka Rekolan proosarunosta. Huilutaiteilija Johanna Kärkäinen on pyytänyt Albert Lenkiewiczia sävelittämään sen. Ja hänen soittaessaan sen Mirkka Rekola -seuran *Kuutamourakka*-festivaalilla syksyllä 2018, poispäin, syvyyden mysteereihin liikkuu myös huilun

ääni, väliin suhisevana, väliin kirkkaana – ylisummaan sillä tavoin, ettei sävelten moninaisuudesta erota, mitkä ovat yläsävelsarjoja ja mitkä melodiaa. Huilu muuntuu linnuiksi, linnut poluiksi, jotka suuntautuvat pois päin – ja samalla ymmärtämiseen, lähelle.

On runo, on aforismi. Ja lukija. On säveltäjä, joka on saanut lukemaansa kosketuksen, sellaisen joka houkuttaa välittämään sanojen kertomaa toisen taiteen alueella. Aforismista tai aforismisarjasta syntyy instrumentaaliteos, runo saa sävelasun myös vokaliisina, sanattomasti.

Mielemme syvin kerros liikkuu sanattomassa maailmassa, tajuaa tunteiden ja tiedostamattoman voimin senkin, minkä moni runouden tutkija joutuu analyysiensa jälkeen tunnustamaan: kieli kertoo asiat vain puolinaisesti jos sitenkään. Tosin sen leppävyyden voi mielessään muuntaa merkitysviuhkaksi, josta, sen kerran oivallettuaan, ei pääse eroon. Musiikissa on musiikin kieli, eikä se, joka säveltää instrumentille runon tai aforismin, analysoi vaan tulkitsee, välittää kuulijoille jonkin viuhkan osan. Kaikkea ei pysty välittämään, mutta toisaalta tulkinta luo jotain enemmän kuin alkuteoksessa on: uudenlaisen, kenties entistä paljon suuremman viuhkan.

Kun huilu soittaa aforismin, kuulija oivaltaa, että aforistinen muotohan muistuttaa sekä grafiikkaa että ohutäänisen soittimen ilmaisuja. Niukasti sanoja, paradoksien terävyyttä, kielen kirkkautta, joka saattaa puhua enemmän kuin sanat.

Sen kykenee festivaalin toisessa konsertissa Pyhän sydämen kappelissa tuomaan esiin myös soittimellinen sopraanoääni. Eikä väliä, vaikka laulaja, Tuuli Lindeberg, laulaa välistä sanoillakin: sanat voi kuulija ohittaa ja herkistyä pelkälle melodialle ja värikirjolle, jonka aforismi on aukaissut säveltäjän mieleen. ”Maailma pakottaa, luita myöten.” (Mirkka Rekola.) Raapivaa ääntä, joka syntyy myös metalliesineellä soitetusta kitarasta, laulun himmennettyä sointia, joka synnytetään foliolla, ”pakotuksen” vaeltamista sitä kohti, mikä ihmisistä lopulta jää ja mikä vihloo, kun kipu saavuttaa sen. Sinne, luunvihlontaan, pakottamiseen asti, etenee kokemuksemme maailmasta – ja koko maailma. Siellä ovat elämä ja kuolema yhtä aikaa.

Konsertteja edeltävässä keskustelutilaisuudessa, jonka nimi on *Kohtaamispaikka vuosi* Rekolan vuoden 1977 kokoelman mukaan, säveltäjä Minna Leinonen selvittää, miten aforismi on häntä puhutellut, millaisen kosketuksen hän on siihen saanut. Mieleen jää, että tunteilla, aforismien lepattavalla ja mystisellä ydinkerroksella, on tuossa kosketuksessa keskeinen osuus. Siihen ei saa otetta se, joka lukee ja analysoi aforismin vain paperilla, suorittaa sisällön etsimistä ja kirjoittaa löytämänsä uusin sanoin. Esimerkiksi juutalaisuudessa, kirjan uskonnossa, laulu ilman sanoja on Jumalan palvelemisen korkein muoto.

Kun konsertin kuulija saa kosketuksen säveltäjään ja esittäjään, syntyy monitasoinen, kaleidoskooppimainen kosketuskirjo. Kiitosploideissa ja -halauksissa, niissä muutamissa sanoissakin, jotka hän esityksen jälkeen taiteilijoille sanoo, se pulpahtaa syväkerroksista lähemmäs pintaa. Pitkiä puheenpulputuksia ei tarvita. On vain perinpohjaisen ymmärtämisen tunne kuulijan päästessä likelle sitä, missä taiteilijat ovat omissa kosketuksissaan liikkuneet. Ja ymmärtäminen leviää ympärille (ympäröimisestähän ymmärtää-verbi tuleeikin): niihin päin, jotka ovat jakaneet kuulokokemuksen – joka silti, tuosta yhteisyydestä huolimatta, on kaikilla erilainen.

Näin ihmiset ovat toisistaan kauimpana ja kuitenkin lähimpänä. Kohtaaminen on tapahtunut. ”Oi että kaltaisissa on helmi. Kaltaisilla on kirjo. Tämä maailma on uusi ja sarastaa. Sillä ei ole mahdollisuuksia aikoihin.” (Mirkka Rekola)

3.

Uta katosi kirjeenvaihtomme hiipuesssa nuorison vasemmisto- ja hippiliikkeiden hämäriin. Viimeisen kirjoitetun viestin hän lähetti minulle kellariloukosta, jossa lymysi uuden poikaystävänsä kanssa. En koskaan saanut tietää, minkä ammatin hän oli valinnut, eikä hän vastannut tapaamishdotukseeni, kun matkustin kesällä 1970 Saksaan toisen kirjeystävän luo. Lähes kolmen vuosikymmenen jälkeen kirjoitin hänelle fiktiivisen kirjeen, jonka loppua lainaan tähän:

Teit eksistentiaalisen hypyn ja lakkasit uskomasta. Tai vaihdoit jumalaasi. Ihminen on sinulle edelleen tärkeä, nimenomaan käytännössä: haluat auttaa. Mihin kätesi yltävät tänään kaoottisessa Euroopassa, siirtotyöläisten, paluumuuttajien ja muurinpirstojen keskellä? Kun kirjeissä keskustelimme *Raamatun* kertomuksista, kirjoitit samarialaisesta, ettei hän todellakaan ollut hyveellinen, eettinen ihminen, vaan 'ainoastaan joku, joka osasi nähdä tilanteen, tehdä ratkaisunsa nopeasti, tarttua silmänräpäykseen, jakaa ihmisyytensä toisen kanssa tuolla puolen filosofian, teologian ja psykologian.' Hymyävää lempeyttä rakkaus ei sinusta ollut, ei liioin ilmassa leijuva abstraktio, vaan 'valmiutta tehdä konkreettisessa tilanteessa jotain todella epäsovinnaista, rajua, joidenkin mielestä jopa väärää'. Se oli myös 'rohkeutta katsoa minäänsä syvälle, minuuden käsitteen tyystin unohtaen; rohkeutta katsoa salaisuuteen, jota ei selvitä äly, ei tieto, ei luokittelu.' Minä taas ihailin eettisyyttä kuin kipsikuvaa, päätä vailla jalkoja ja käsiä, ja minuudesta – tai siitä luopumisen vaatimuksesta – olin rakentanut muurin, betoniseinän, jota ei purettu kirjeitse, tarvittiin muutama vuosikymmen väliin. Mutta niiden ajast'aikojen pohjalla olit Sinä vedenkirkkaine läksyinesi. Edes eettisyyden nimissä meidän ei pitäisi orjuuttaa itseämme, sillä 'yhdessäeläminen on arvokkaampaa kuin itsensä kieltäminen toisen hyväksi. Itsensä kieltäessään ja itseään alati syyttäessään kieltää myös tien toisen luo.' Muistan aina sateensuojavertauksesi: toisen rakastamista ei ole se, että sateella lainaa hänelle oman sateenvarjon, vaan että kutsuu hänet kävelemään saman varjon alle. Tästä piirsin oikein kuvankin.

Maanmiestesi perusteellisuudella Sinä luit Husserlin, Feuerbachin, Tillichin ja Kierkegaardin teoksia. Yksi viilto, ja mahdollisimman syvä. Yksi filosofi tai kirjailija, kaikessa vakavuudessaan, ankaruudessaan, raskaudessaan. Naapurikaupunkilaisesi Mann, heimolaisesi Hesse ja heidän pitkät virkkeensä eivät minuakaan uuvuttaneet, päinvastoin. Mutta jäikö jotain sivuun? Silloin uskoin, että solan syvyys on kohtaauspaikka ja siellä on lopulta

sekin, mitä löytääkseen moni vaeltaa turhaan laajoja tasankoja, niittyjen pintoja. Olimme kovin totisia ja hartaita. Nyt mietin, olisiko niistä 'Hei vain, hyvin menee' -tyyppisistä kirjeistä, joita halveksimme, ollut sittenkin jotain opittavaa. Nuoruuden romahduksesi jälkeen kirjoitit minulle, niin ikään romahtaneelle: 'Lopeta pingotus, mene katsomaan vaikka kaikkein pinnallisin elokuva.'

Se oli viisas neuvo, mutta kun en käynyt elokuvissa yleensäkään – silloin vielä –, oli vaikea löytää pinnallista.

Yhteinen syntymäpäivämme lähestyy. Mitä antaisimme toisillemme tänään? Minun on ikävä kyllä kerrottava, ettei mitään pakettiesi sisällöstä ole enää jäljellä. Suklaat ja marsipaanit on syöty, lasimaalauskopiot poistettu seiniltä aikanaan. Kauimmin kesti keltainen kaulahuivi, jossa oli mustat kanttaukset, Sinun ompelemasi. Teit myös käsitöitä, minä en juuri koskaan. Pidin liinaasi pitkään, ennen kuin annoin sen tšekäläiselle ystäväleni nukketatteritarvikkeeksi. Ehkä ymmärrät. Eikä Sinunkaan tarvitse pyytää anteeksi, ettet vastaa. Kerro kuitenkin terveisiä kissallesi.¹

Parikymmentä vuotta tämän kirjeen jälkeen jään miettimään sitä – aistimaan outoutta ja hiljaisuutta, jossa kenties vielä kohtaamme. Tai olemme kohdanneet koko ajan.

”Laulajatar asuu keittiössä ja sen peräalkovissa.
Kirjallisuustyttöjen hallussa on olohuone,
korkea salimainen tila, jonka nurkkaa koristaa
oraanvihreä kaakeliuuni.
Heidän sänkynsä ovat sivuilla,
työpöytänsä vierekkäin ikkunan alla,
ja ikkuna antaa sisäpihalle
sekä talon vastapäiseen siipeen.
Sen takana pyörii Torni-rakennuksen
huipulle maksettu valomainos,
josta tulee vuoroin näkyviin
S A M P O,
vuoroin taas
T A R M O.”

Varjonkantaja sisältää yhdeksäntoista esseetä ja jälkisanan. Se on kirjallisuustieteilijän, kääntäjän, kirjoittajaohjaajan ja *Elämäntarina*-lehden päätoimittajan uusin taidonnäyte. Aiheina kehto- ja rakkauslaulun yhtyminen, essee, aforismi, elämän outous, aika ja runoilijat modernismin rajoilla (Juvonen, Rekola, Nummi, Lehto). Kääntäjäkarhun 2017 voittaneen Liisa Enwaldin edellinen teos *Kadonnut talo ja muita paikkoja* (NTAMO 2018) sai Kainuun kirjallisuuspalkinnon.

NTAMO 978-952-215-789-8

9 789522 157898